

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง มุมมองสิทธิมนุษยชนต่อการบังคับโทษประหารชีวิตในภูมิภาคอาเซียน

จัดทำโดย นายธีรพงษ์ ธิติธำกูร
รหัส 580311

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตร หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 3
วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
1. บทนำ	1
2. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและปรัชญาการลงโทษ	2
2.1 สิทธิมนุษยชน	2
2.2 ปรัชญาการลงโทษ	4
3. พัฒนาการของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคอาเซียน	7
4. แนวนโยบายเกี่ยวกับการใช้และยกเลิกโทษประหารชีวิตในภูมิภาคอาเซียน	7
5. บทวิเคราะห์	12
บรรณานุกรม	14

มุมมองสิทธิมนุษยชนต่อการบังคับโทษประหารชีวิตในภูมิภาคอาเซียน

นายธีรพงษ์ ธีติธางกูร^๑

บทคัดย่อ

ในประการแรก รายงานทางวิชาการฉบับนี้จะมุ่งที่ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและปรัชญาการลงโทษ พัฒนาการของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคอาเซียน แนวนโยบายเกี่ยวกับการใช้และยกเลิกโทษประหารชีวิตในภูมิภาคอาเซียน และบทวิเคราะห์จุดยืน และการเคลื่อนไหวในการผลักดันให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศไทยที่มาจากกระแสสากล ตลอดจนเงื่อนไขในการต่อต้านของฝ่ายตรงข้ามซึ่งมาจากกระแสภายในประเทศ นับว่าการยกเลิกโทษประหารชีวิตน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากแนวโน้มของการใช้โทษประหารชีวิตในหลายประเทศทั่วโลกมีจำนวนลดลงเรื่อย ๆ และกว่า 140 ประเทศหรือ 3 ใน 4 ของประเทศทั่วโลก ได้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตทั้งทางกฎหมาย และทางปฏิบัติแล้ว เหลืออีกเพียง 58 ประเทศ ซึ่งหนึ่งในนั้นประเทศไทยเองที่ยังคงใช้โทษประหารชีวิตอยู่

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าแม้ประเทศไทยจะยังคงมีโทษประหารชีวิตอยู่ แต่ในทางปฏิบัติ นอกจากบุคคลบางประเภทจะถูกจำกัดไม่ให้ต้องโทษประหารชีวิตแล้ว ก็ยังมีหนทางให้ผู้ที่ต้องโทษประหารชีวิตมีหนทางขอพระราชทานอภัยโทษอีก แม้ในปัจจุบันประเทศไทยจะมีโทษประหารชีวิต แต่จากข้อเท็จจริงแล้วแทบจะไม่มี การบังคับใช้โทษประหารชีวิตหรือมีการนำตัวนักโทษไปประหารชีวิตจริงแต่ประการใด หากประเทศไทยจำเป็นต้องทบทวนเรื่องการยกเลิกโทษประหารชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนตามพันธกรณีระหว่างประเทศ อาจจะต้องศึกษารายละเอียดอื่น ๆ อย่างรอบด้าน โดยมีข้อเสนอแนะว่า การพิจารณาข้อคิดเห็นของฝ่ายที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยกับโทษประหารชีวิต โดยศึกษาบริบทของสังคม ตัวอย่างและประสบการณ์ของต่างประเทศ ตลอดจนการพิจารณาเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นภายหลังจากการยกเลิกโทษประหารชีวิต การพิจารณาเตรียมพร้อมในสังคม รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นสังคมที่มีคุณภาพจริยธรรม ซึ่งหากสามารถดำเนินการได้จริง ก็จะทำให้สังคมไทยกลับมาทบทวนเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตว่ามีความจำเป็นหรือสมควรบังคับใช้ในสังคมไทยต่อไปหรือไม่

คำสำคัญ: หลักมนุษยชน การลงโทษประหารชีวิต กลุ่มประเทศอาเซียน

^๑ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหาร สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

มุมมองสิทธิมนุษยชนต่อการบังคับโทษประหารชีวิตในภูมิภาคอาเซียน

1. บทนำ

จากกรณีพิพาทข้ามทวีป เมื่อรัฐบาลบราซิลและรัฐบาลออสเตรเลียเรียกตัวทูตประจำอินโดนีเซียกลับประเทศ เพื่อประท้วงต่อกรณีอินโดนีเซียประหารชีวิตพลเมืองของทั้งสองประเทศโดยไม่ฟังคำร้องให้ละเว้นโทษตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2558 นั้น ไม่เพียงทำให้เกิดข้อถกเถียงระหว่างสองฝ่ายยังทำให้นานาประเทศต้องมองอินโดนีเซียในยุคประธานาธิบดี โจโก วิโดโด หรือโจโกวี ในมุมมองใหม่จากเดิมที่โจโกวีมีภาพของความเป็นเสรีนิยมและนักปฏิรูปมากกว่าผู้นำที่มาจากสายทหาร แต่ในคดีนี้รัฐบาลโจโกวีกลับยืนยันกรานว่าจะไม่เปลี่ยนแปลงโทษประหารต่อนักโทษคดียาเสพติด ไม่ว่าจะเป็ชาวอินโดนีเซียหรือชาวต่างชาติเพราะถือว่าปัญหาเสพติดเป็นเรื่องร้ายแรงทั้งต่ออินโดนีเซียและภูมิภาคอาเซียน¹

สำหรับประเทศไทย โทษประหารชีวิต นับเป็นโทษที่มีการนำมาใช้ปฏิบัติในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ก่อนสมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน และหนึ่งในเป้าหมายแผนแม่บทสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประเทศไทย ฉบับที่ 2 (2552 - 2556) ได้แก่ การผลักดันยกเลิก "โทษประหารชีวิต" เปลี่ยนเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตแทน โดยเชื่อว่า การประหารชีวิตเป็นการลงโทษด้วยวิธีแก่แค้น เพราะมีหลักคิดพื้นฐานมาจากผู้ตั้งใจฆ่าผู้อื่นอย่างโหดร้ายทารุณควรถูกฆ่าให้ตายตกไปตามกันจึงจะสาสม นอกจากนี้ยังหวังจะให้อาชญากรเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้าทำผิดร้ายแรง เช่น ค้ายาเสพติด ฯลฯ ขณะฝ่ายคัดค้านมองว่าประเทศที่มีโทษประหารชีวิตไม่ได้มีสถิติฆาตกรรมน้อยลงแต่อย่างใด ถือเป็น การลดคุณค่าศักดิ์ศรีแห่งมนุษย์ขัดกับหลักทฤษฎีที่มีวัตถุประสงค์แก้ไขจิตใจผู้ทำผิดกลับตัวเป็นคนดี มิใช่การแก้แค้น ยิ่งไปกว่านั้นการสั่งลงโทษประหารนั้นหากการตัดสินผิดพลาดไปแล้ว จะไม่มีทางแก้ไขเรียกชีวิตกลับคืนมาได้ ดังกรณีได้เห็นว่าสั่งประหารชีวิตทหารคนหนึ่งด้วยความผิดฐานฆ่าข่มขืนเด็กผู้หญิง ภายหลังผลพิสูจน์พบว่าทหารคนนั้นรับสารภาพเพราะถูกซ้อมทรมานนานถึง 37 ชั่วโมง ผู้บริสุทธิ์ตายฟรีโดยครอบครัวได้รับแค่ค่าชอโทษจากประธานาธิบดีได้วัน องค์การนิรโทษกรรมสากล หรือแอม เนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล รายงานสถานการณ์โทษประหารชีวิตและการประหารชีวิตปี 2556 และข้อมูลเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบันว่า ในบรรดาชาติสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ มี 5 ประเทศที่ยังคงมีการนำโทษประหารมาใช้กับความผิดด้านยาเสพติด ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม ส่วนกัมพูชาและฟิลิปปินส์ยกเลิกโทษประหารไปแล้ว ในขณะที่ลาว พม่า และบรูไน ยกเลิกในทางปฏิบัติมาเกิน 10 ปีแล้ว

อย่างไรก็ตาม เมื่อปัจจุบันแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเปลี่ยนไป สังคมเริ่มมองถึงปัจจัยต่าง ๆ ในสังคมหล่อหลอมขัดเกลาผู้กระทำผิดประกอบกับกระแสสิทธิมนุษยชนที่เป็นกระแสสากลและแรงผลักดันจากนานาชาติตลอดจนองค์กรสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ทำให้เกิดกระแสการผลักดันให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิต แม้จะยังไม่ถือว่าเป็นเสียงข้างมากในสังคมไทยแต่ก็ได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในวงการวิชาการ

¹หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 30 เมษายน 2558 “อินโด ฯ ประหารนักโทษกระทบบัสมันธออสซี่ - บราซิล”

ชาย สิทธิของเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกันการว่างงาน การได้รับบริการทางด้านสาธารณสุข เป็นต้น

2.1.2 สิทธิในการมีชีวิตสำหรับสิทธิในการมีชีวิต (Right to Life) เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและเป็นต้นกำเนิดของสิทธิมนุษยชนด้านอื่น ๆ โดยได้กล่าวไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 3 “ทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิตเสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตัวตน” ซึ่งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 คำว่า ดำรงในความหมาย คือ ทรงไว้, ฐไว้, ทำให้คงอยู่³

2.1.3 การลงโทษประหารชีวิตขัดต่อหลักการสิทธิมนุษยชนอย่างไร Ms.Roseann Rife, Deputy Director of Asia Pacific Program Amnesty International United Kingdom ได้กล่าวไว้ว่า “การลงโทษประหารชีวิตเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อที่ 3 ความว่า “คนทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ ความมั่นคง” กล่าวคือ คนทุกคนย่อมได้รับการรับรองสิทธิที่จะมีชีวิตของบุคคลแต่ละคน และการประหารชีวิตโดยรัฐบาลย่อมถือเป็นการย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างร้ายแรง⁴ ซึ่งหลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะแถบยุโรป ได้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตมากที่สุด โดยเล็งเห็นว่า การประหารชีวิตเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนเพราะเป็นการละเมิดสิทธิในการมีชีวิตอยู่ ที่มนุษย์ทุกคนพึงมีสิทธินี้เสมอกันโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพ ชาติพันธุ์ ศาสนา หรือชาติกำเนิด เป็นสิทธิที่ไม่อาจพรากไปจากบุคคล โดยถือเสมือนเป็นเอกสิทธิติดตัวของทุกคนได้ ดังนั้น “การยุติการประหารชีวิตไม่ใช่การยกเลิกหรือสนับสนุนให้ผู้กระทำความผิดไม่รับโทษ แต่การยุติการประหารชีวิตเป็นการยุติการลงโทษที่ไม่คุ้มค่า ไม่สมเหตุผล และยังเป็นการลงโทษที่โหดร้าย ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังลดความเสี่ยงที่โทษประหารชีวิตจะถูกนำไปใช้กับผู้บริสุทธิ์”⁵

2.1.4 พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งยกเลิกโทษประหารชีวิตประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ในลำดับที่ 55 เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2489 (ค.ศ.1946) และได้เข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาหลักระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนแล้ว จำนวน 7 ฉบับ จากทั้งหมด 9 ฉบับ ทำให้เกิดพันธผูกพันในการปฏิบัติตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมไปถึงข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการประชุมระดับโลกด้วย ประกอบกับได้มีการนำสาระสำคัญของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสนธิสัญญาดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งฉบับปี พ.ศ. 2540 และปี พ.ศ. 2550 เพื่อให้มีผลบังคับใช้ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชนในชาติ สำหรับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่มุ่งยกเลิกโทษประหารชีวิตปรากฏในพิธีสารเลือกรับฉบับที่ 2 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

³ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และมหาวิทยาลัยมหิดล, (2556). บทวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ และเชื่อมโยงเพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557-2561)

⁴ สรุปผลการประชุมทางวิชาการสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ International Human Rights Conference กลุ่มย่อยที่ 2 โทษประหารชีวิต : แนวโน้มกระแสสังคมโลกต่อการยุติโทษประหารชีวิต เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2556

⁵ บทสรุปสำหรับผู้บริหาร, (2556). “แนวทางความเป็นไปได้ของการยกเลิกโทษประหารชีวิตในสังคมไทยตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล”

(International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) และได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2532 มีผลบังคับใช้ระดับโลก ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะยกเลิกโทษประหารชีวิตอย่างสิ้นเชิงเพื่อส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการพัฒนาสิทธิมนุษยชนที่ก้าวหน้า แต่อนุญาตให้รัฐภาคีสามารถใช้โทษประหารได้ในภาวะสงคราม หรือกรณีที่มีการประกาศข้อสงวนไว้ในช่วงที่ให้สัตยาบันหรือให้ภาคยานุวัติต่อพิธีสารรัฐใด ๆ ที่เป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองสามารถเข้าเป็นภาคีของพิธีสารได้ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองแล้ว โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540 แต่ยังมีได้เข้าเป็นภาคีในพิธีสารเลือกรับ ฉบับที่ 2 ของกติกาดังกล่าว

2.2 ปรัชญาการลงโทษ⁷

จุดมุ่งหมายของการลงโทษทางอาญา (Purpose of Criminal Sanctions) การลงโทษทางอาญานั้น ได้มีการปฏิบัติตั้งแต่โบราณกาล ในอดีตนั้นเราจะใช้วิธีการลงโทษทางร่างกาย (Corporal punishment) เช่น การโบยตี การนำเอาเหล็กกร้อน ๆ มาทาบบนร่างกายของผู้กระทำความผิดเพื่อให้เจ็บปวดทรมาน เป็นต้น หรือแม้แต่การลงโทษโดยมาตรการทางเศรษฐกิจ เช่น การปรับ และหากไม่ชำระค่าปรับได้ ก็ต้องใช้แรงงานเข้าแลกหรืออาจต้องถูกขายหรือตกเป็นทาส และการประหารชีวิต ส่วนมาตรการในการลงโทษทางอาญาโดยการกักขังในคุกและทัณฑสถานต่าง ๆ นั้น ถือเป็นวิธีการที่ค่อนข้างใหม่ ที่สรุปไม่ได้ว่าเกิดขึ้นเมื่อใด ซึ่งสามารถอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาโดยใช้หลักปรัชญาร่วมสมัยเป็น 5 ประการด้วยกัน

(1) การยับยั้งการกิดขวาง (Deterrence) ขึ้นอยู่กับหลักการที่ว่า การลงโทษนั้นสามารถที่จะป้องกันไม่ให้อาชญากรกระทำความผิดซ้ำได้ โดยสามารถทำได้ด้วยการใช้การลงโทษทางเศรษฐกิจ การลงโทษทางร่างกายและการขู่ว่าจะร้ายทางร่างกาย เช่น เมื่อเราตอนเป็นเด็กนักเรียน คุณครูอาจมีการจดชื่อนักเรียนที่พูดหยาบหรือมาสายไว้ที่หน้ากระดาน การกระทำเช่นนี้ก็ถือเป็นการลงโทษที่ใช้การกีดกันไม่ให้เด็กนักเรียนพูดคำหยาบได้ เพราะสร้างความอับอายให้เกิดขึ้น ซึ่งมาตรการยับยั้งและกีดขวางสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ยับยั้งกีดขวางแบบเจาะจง (specific deterrence) คือ ทำให้บุคคลที่กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมถูกยับยั้งและกีดขวางไม่ให้สามารถกระทำผิดได้อีกในอนาคตเนื่องจากถูกลงโทษ ทำให้ผู้กระทำผิดได้รับการเรียนรู้การลงโทษและไม่กล้ากระทำผิดอีก และยับยั้งกีดขวางแบบทั่วไป (general deterrence) คือ การที่เราสามารถป้องกันไม่ให้บุคคลอื่น ๆ มากกระทำความผิด การยับยั้งแบบทั่วไปนั้นขึ้นอยู่กับหลักการที่ว่าคนเราเมื่อได้เห็นหรือรับรู้ความทุกข์ทรมานที่ผู้กระทำได้รับการลงโทษ คนเรานั้นก็จะพยายามที่จะไม่ให้ตนได้รับความทุกข์ทรมานจากการ

⁶ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, (2555). รายงานสถานการณ์โทษประหารชีวิตและการประหารชีวิต Amnesty international และหลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศ ICCPR

⁷ ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, น้ำแท้ มีบุญสร้าง และนิตยา สำเร็จผล, (2556). รายงานผลการศึกษาระยะเบื้องต้น โครงการ : ศึกษาความเป็นไปได้ของการยกเลิกโทษประหารชีวิตตามแผน ฯ ฉบับที่ 2 โดยคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ลงโทษ ทำให้ประชาชนเห็นเรียนรู้และเกิดความเกรงกลัวที่จะกระทำผิด พร้อมทั้งยังสนับสนุนให้ออกอากาศการประหารชีวิตมาตรการกักกันและยับยั้งจะมีผลสำเร็จที่ดีขึ้น

(2) การทำให้หมดความสามารถ (incapacitation) จุดมุ่งหมายคือ การทำให้อาชญากรหรือผู้ที่กระทำผิดนั้นไม่สามารถที่จะกระทำความผิดได้อีก โดยป้องกันไม่ให้เขาเหล่านั้นมีโอกาสที่จะกระทำผิดได้ โดยทำให้หมดความสามารถ เพราะเชื่อว่าอาชญากรหรือผู้กระทำความผิดนั้นไม่สามารถที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ดังนั้น จึงไม่เป็นการปลอดภัยที่จะปล่อยและอนุญาตให้อาชญากรนั้นกลับสู่สังคม ตัวอย่างการลงโทษที่เห็นชัด คือ การประหารชีวิต ซึ่งผู้ที่ถูกประหารจะไม่สามารถที่จะกระทำความผิดได้อีกอย่างแน่นอน การลงโทษกักขังในเรือนจำและทัณฑสถาน เป็นต้น สำหรับการลงโทษที่ถือว่าเก่าแก่ที่สุดตามหลักทฤษฎีนี้ก็คือ “การเนรเทศ” (banishment) และการส่งไปอยู่ในสังคมอื่น (transportation) เป็นการขับไล่ผู้กระทำความผิดออกจากสังคมโดยกำหนดเงื่อนไขว่าหากผู้กระทำความผิดกลับมายังชุมชนก็จะถูกประหารชีวิต โดยการเนรเทศจะมีกำหนดระยะเวลาหรืออาจจะเป็นการเนรเทศถาวรเลยก็ได้ ซึ่งจะไม่แตกต่างจากการถูกลงโทษประหารชีวิต เช่น ในประเทศอังกฤษก่อนที่จะมีสงครามการปฏิวัติในประเทศอเมริกานั้น ได้มีการส่งนักโทษมายังอาณานิคมอเมริกา หลังจากสงครามปฏิวัติในประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบาลอังกฤษก็ได้ส่งนักโทษไปยังประเทศออสเตรเลียจนกระทั่งกลางศตวรรษที่ 9 สำหรับในปัจจุบันที่เราจะส่งนักโทษไปยังอาณานิคมหรือประเทศอื่นนั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย แต่ใช้หลักการลงโทษตามทฤษฎีนี้ในปัจจุบันจะเป็นในลักษณะการยึดอายัดทรัพย์สินจากการลักลอบขายยาเสพติดมาเพื่อไม่ให้สามารถดำเนินการได้อีก และอีกวิธีคือการกักขังผู้กระทำความผิดไว้ในคุกหรือเรือนจำที่จะไม่ให้มาประกอบอาชญากรรมได้อีก เป็นมาตรการป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักการดังกล่าว บางครั้งเราก็เรียกว่า “มาตรการโกดัง (warehousing) หรือ กักขังและเลี้ยง (lock and feed)” ที่มีจุดมุ่งหมายในการแยกอาชญากรและผู้กระทำความผิดออกจากสังคมให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้

(3) การแก้แค้น (Retribution) หรือการตอบสนอง เป็นแนวคิดที่ว่าเมื่ออาชญากรหรือผู้กระทำความผิดประกอบอาชญากรรมหรือกระทำผิดแล้ว เขาเหล่านั้นก็สมควรที่จะต้องได้รับการลงโทษ มาตรการการลงโทษแบบใช้หลักการแก้แค้นและการตอบสนอนั้นมีความสัมพันธ์กับหลักพิพากษาที่ใช้การลงโทษอย่างหนัก หรือนโยบาย “get-tough” และนโยบายการพิพากษาแบบตาต่อตา “an eye for an eye” ซึ่งกลุ่มผู้สนับสนุนนโยบายการลงโทษดังกล่าวให้เหตุผลว่าอาชญากรและผู้กระทำความผิดนั้น สมควรที่จะต้องรับผิดชอบและรับการลงโทษอย่างสาสมในสิ่งที่เขากระทำไปนั้น ในอดีตนั้นเหยื่อของอาชญากรรมจะเป็นผู้นำเอามาตรการการลงโทษแบบแก้แค้นเองเหยื่อนั้นจะมีสิทธิที่จะนำหรือเลือกการลงโทษที่ตนนั้นคิดว่าเหมาะสมกับการกระทำผิดนั้น ๆ ซึ่งกลุ่มผู้สนับสนุนการประหารชีวิตมีความคิดเห็นว่าโทษประหารชีวิตนั้นเป็นโทษที่เหมาะสมที่สุดสำหรับฆาตกร แต่ปัจจุบันหลายประเทศเริ่มมีการยกเลิกโทษประหารชีวิต และการลงโทษทางร่างกาย โดยนำโทษกักขังในระยะเวลายาวนานมาใช้ปฏิบัติแทนซึ่งกลุ่มผู้สนับสนุนก็ต้องผิดหวังกับคำพิพากษาและมาตรการลงโทษในกระบวนการยุติธรรมที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

(4) การฟื้นฟู (rehabilitation) เป็นการแก้ไขผู้กระทำ ความผิดนั้นถือว่าเป็นหลักปรัชญาและแนวความคิดที่ร่วมสมัย หลักการนี้จะมุ่งเน้นไปที่การลงโทษโดยการเยียวยาแก้ไขพฤติกรรมอาชญากรรมของผู้กระทำความผิด รูปแบบของการลงโทษแบบฟื้นฟูนั้นอาจเรียกอีกอย่างว่าเป็นรูปแบบทางการแพทย์ ซึ่งมองพฤติกรรมอาชญากรรมก็เหมือนกับโรคชนิดหนึ่ง ซึ่งผู้ที่มีพฤติกรรมดังกล่าวจะต้องเข้ารับ

การเยียวยาแก้ไข เพราะเชื่อว่าจะสามารถแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้โดยการใช้มาตรการทางด้านจิตวิทยา ด้านการแพทย์ ด้านการบำบัดยาเสพติด ด้านการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต และเคารพในตัวเอง ด้านการศึกษาด้านการอบรมและพัฒนาศีลธรรมจรรยา และด้านการฝึกงานอาชีพ โดยส่วนมากมาตรการลงโทษแบบฟื้นฟูนั้นจะเน้นไปที่เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด รวมถึงการนำไปใช้กับผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดเป็นครั้งแรก แต่ไม่เห็นด้วยกับการที่จะนำหลักการดังกล่าวมาใช้กับผู้กระทำความผิดหลายครั้งและมีอาชีพเป็นอาชญากร ซึ่งแนวทางในการลงโทษแบบฟื้นฟูในปัจจุบันก็ได้นำมาใช้กับผู้ติดยาเสพติดต่าง ๆ อีกด้วย เพราะถือว่าการติดยาเสพติดเป็นโรคและความผิดปกติทางจิตชนิดหนึ่ง

(5) ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) การลงโทษโดยใช้หลักความยุติธรรมแบบบูรณาการหรือสมานฉันท์นั้นจะเน้นไปที่มาตรการที่จะช่วยเหลือและฟื้นฟูเหยื่อ อาชญากรรมมากกว่าอาชญากรหรือผู้กระทำความผิด มาตรการลงโทษแบบฟื้นฟูนั้นบ่อยครั้งถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นมาตรการที่ละเลยต่อเหยื่อ และเป็นมาตรการที่เน้นที่จะทำให้อาชญากรและผู้กระทำความผิดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเขาและสามารถกลับคืนสู่สังคมโดยปกติได้ ส่วนการลงโทษโดยใช้หลักกระบวนการยุติธรรมแบบสมานฉันท์นั้นนอกจากจะเน้นไปที่การฟื้นฟูบำบัดเยียวยาพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดแล้ว ยังเน้นไปที่การช่วยเหลือเหยื่อให้กลับคืนสู่สถานภาพปกติก่อนที่เขานั้นจะตกเป็นเหยื่อ และหลักนี้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการลงโทษโดยใช้หลักกระบวนการยุติธรรมแบบสมานฉันท์ โดยแนวคิดนี้เชื่อว่าอาชญากรรมนั้นส่งผลกระทบต่อสังคมและเหยื่อ และกระบวนการยุติธรรมต้องการที่จะกำจัดภัยอันตรายนั้นไปมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยแนวคิดนี้จะเป็นมาตรการซ่อมแซมให้กลับสู่สภาพเดิม บริการชุมชน โกล่เกลี่ย และอื่น ๆ ที่ใช้มาตรการในการฟื้นฟูแก้ไขทั้งผู้กระทำความผิดและกล่าวถึงการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม ในประเทศแอฟริกาได้นำหลักการดังกล่าวมาใช้เยียวยาความขัดแย้งระหว่างชาวผิวขาวและผิวดำ องค์ประกอบประการหนึ่งของการนำนโยบายความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ก็คืออาชญากรหรือผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องมีบทบาทในการสนับสนุนและให้บริการสังคม ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำมาตรการนี้มาใช้เพิ่มจากการกักขังผู้กระทำความผิด บทลงโทษแบบสมานฉันท์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดก็คือการที่ผู้กระทำความผิดต้องจ่ายค่าชดเชยให้เหยื่อ (restitution) และมาตรการการให้บริการแก่ชุมชน (community service) มาตรการการลงโทษดังกล่าวส่วนมากจะนำมาใช้กับคดีทางด้านทรัพย์สิน และในบางครั้งก็นำมาใช้กับคดีด้านยาเสพติด และคดีเกี่ยวกับอาวุธ ในประเทศสหรัฐอเมริกาการลงโทษโดยการให้บริการแก่สังคมนั้นสามารถคิดได้ประมาณร้อยละ 5 ของคำพิพากษาในแต่ละปี หลักความคิดและปรัชญาเกี่ยวกับการลงโทษโดยการให้บริการแก่สังคมนี้อาจเป็นอาชญากรหรือผู้กระทำความผิดที่ให้บริการช่วยเหลือสังคมเพื่อที่จะลบล้างต่อความเสียหายหรือภัยที่เขานั้นได้กระทำต่อสังคม

3. พัฒนาการของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคอาเซียน⁸

1.1 แนวคิดแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกิดจากการประชุมสิทธิมนุษยชนระดับโลก ณ กรุงเวียนนา เมื่อปี ค.ศ. 1993 ในการส่งเสริมและพัฒนางานสิทธิมนุษยชน ซึ่งสหประชาชาติมีข้อเสนอให้แต่ละประเทศสมาชิกจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งขณะนั้นในภูมิภาคอาเซียนหรือเอเชียแปซิฟิกยังไม่มีกลไกสิทธิมนุษยชนประจำภูมิภาค

1.2 เมื่อปี ค.ศ. 1990 องค์การสหประชาชาติและสำนักงานข้าหลวงใหญ่ด้านสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Office of the High Commissioner for Human Rights: OHCHR) ได้ส่งเสริมกรอบการทำงานและพัฒนาความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชน 4 ด้าน คือ 1) ด้านพัฒนาสถาบันสิทธิมนุษยชน เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 2) ด้านแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชน 3) ด้านส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และ 4) ด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา

1.3 การสร้างมูลค่าให้กับแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อให้รัฐหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่งเสริม ค้ำครองสิทธิมนุษยชนในประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของรัฐบาล โดยต้องอาศัยความร่วมมือขององค์การระหว่างประเทศในการสนับสนุนให้รัฐส่งเสริม ค้ำครองสิทธิมนุษยชน

1.4 กำหนดประเด็นปัญหา กลุ่มเป้าหมาย กรอบระยะเวลาการดำเนินงาน เพื่อความชัดเจนในการกำหนดนโยบายสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ ให้สามารถนำมาพิจารณาแก้ไขและปฏิรูปสิทธิมนุษยชนในทุก ๆ ด้าน ให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศและเกิดความเชื่อมโยงของภูมิภาคอาเซียน และองค์การระหว่างประเทศ

1.5 การให้ความสำคัญกับการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่มีความเปราะบางทางสังคม โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติในทุกกลุ่มและทุกเชื้อชาติ ให้ความสำคัญเท่าเทียมและเสมอภาคกัน เกิดมาตรฐานเดียวกันต่อการปฏิบัติ และให้ความสำคัญแก่ทุกกลุ่มซึ่งต้องได้รับความคุ้มครอง ไม่ว่าจะเป็เด็ก สตรี คนพิการ

4. แนวนโยบายเกี่ยวกับการใช้และยกเลิกโทษประหารชีวิตในภูมิภาคอาเซียน⁹

ในการนี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลบางประเทศในแถบภูมิภาคอาเซียนในภาพรวม และจะขอยกตัวอย่างการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการใช้และยกเลิกโทษประหารชีวิตของกลุ่มประเทศอาเซียน รายละเอียดสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

(1) แนวนโยบายเกี่ยวกับการใช้และยกเลิกโทษประหารชีวิตของประเทศกัมพูชา

ประเทศกัมพูชามีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทั้งนี้ นับจากการเลือกตั้งทั่วไปภายใต้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2536 การเมืองของกัมพูชามีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ระบอบประชาธิปไตยของกัมพูชาในปัจจุบันมีความก้าวหน้าและหยั่งรากลึกลงในสังคมของกัมพูชาอย่างค่อยเป็นค่อยไปฝ่ายต่าง ๆ มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น

⁸ ศาสตราจารย์วิทิต มั่นตราภรณ์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2558) สรุปรายงานแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557-2561) หน้าที่ 15

⁹ อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7

ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งรัฐบาลก็มุ่งให้ความสำคัญต่อการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศ รวมถึงการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การบริหารราชการแผ่นดิน ระบบศาลยุติธรรมและกฎหมายการทหาร เศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐบาลมีประสิทธิภาพ สามารถใช้งบประมาณและทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างคุ้มค่า ตลอดจนสนับสนุนให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในพื้นที่ชนบทและห่างไกลความเจริญได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างแท้จริง ทั้งนี้ รัฐบาลก็มุ่งหาได้ดำเนินการปฏิรูปในสาขาต่าง ๆ อาทิ การลดจำนวนข้าราชการทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร การปฏิรูปด้านการศาล การปรับปรุงระเบียบและแก้ไขกฎหมายที่ล้าหลังและไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ การปฏิรูปที่ดินและการเร่งออกเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน การส่งเสริมการศึกษาและฝึกฝนอาชีพ การปรับเพิ่มเงินเดือนข้าราชการ อย่างเป็นระบบการพัฒนา ระบบชลประทานและโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ โดยเฉพาะระบบคมนาคมขนส่ง เพื่อรองรับการพัฒนา ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งระบอบการปกครองประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ คือ พระบาทสมเด็จพระบรมนาถ นโรดม สีหมุนี (His Majesty Preah Bat Samdech Preah Boromneath Norodom Sihamoni) เสด็จขึ้นครองราชย์ เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2547 และนายกรัฐมนตรี คือ สมเด็จฮุน เซน (Samdech Hun Sen)

การดำเนินการของประเทศกัมพูชาที่เจ็บปวดกับภาวะสงคราม การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ จนประชากรกัมพูชาที่มีจำนวนเหลือน้อยมาก เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้กัมพูชาได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตในทางปฏิบัติหรือทางข้อเท็จจริงนับแต่ปี ค.ศ. 1989 หรือ พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา และรับรองอย่างชัดเจนในปี ค.ศ. 1993 หรือ พ.ศ. 2536 โดยบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร ตามนัยมาตรา 32 แห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรกัมพูชาที่ผ่านมา ซึ่งตรงกับช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของสมเด็จพระนโรดมสีหมุนีที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับโคกนาฏกรรมการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของชาวกัมพูชาเองทั้งทางตรงและทางอ้อมตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนเขมรแดงจนกระทั่งการพยายามดึงเขมรแดงเข้าร่วมในรัฐบาลพนมเปญ เป็นต้น การยกเลิกโทษประหารชีวิตในกัมพูชา จึงเป็นผลมาจากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของผู้นำกัมพูชาเอง ที่ต้องหลีกเลี่ยงปัญหาทางกฎหมาย และความเกี่ยวข้องกับกรกระทำฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ซึ่งมีโทษประหารชีวิตตามกฎหมายเดิม ดังนั้น เมื่อมีการตรารัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ จึงกำหนดให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตปัจจุบันประเทศกัมพูชา ซึ่งได้ประกาศยกเลิกโทษประหารชีวิตดังกล่าวแล้ว จึงกลายเป็นประเทศแนวหน้าที่ยกเลิกโทษประหารชีวิตเลยทีเดียว โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกัน โดยกัมพูชาเป็นหนึ่งในสองประเทศ นอกจากฟิลิปปินส์ที่ยกเลิกโทษประหารชีวิตโดยสิ้นเชิง นับแต่ปี ค.ศ. 1993 ที่มีรัฐธรรมนูญยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว จนกระทั่งปี ค.ศ. 2007 รัฐบาลกัมพูชาได้ประกาศอย่างมุ่งมั่นว่าจะทำการยกเลิกโทษประหารชีวิตอย่างสิ้นเชิง โดยการออกกฎหมายต่าง ๆ นับแต่ปี ค.ศ. 2007 ค.ศ. 2008 และค.ศ. 2010 เพื่อให้สอดคล้องกับมติขององค์การสหประชาชาติ ในการที่ให้ประเทศสมาชิกพักการลงโทษประหารชีวิต รวมถึงข้อกำหนดที่เคร่งครัดเกี่ยวกับการกระทำผิดที่จะสามารถลงโทษประหารชีวิตได้ จะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่กำหนดมาตรการป้องกันความผิดพลาดในการพิพากษาคดีสำหรับผู้ที่ต้องระวางโทษประหารชีวิต รวมถึงข้อกำหนดให้รัฐต่าง ๆ ที่ยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว จะมีพันธะสัญญาที่จะไม่นำโทษประหารชีวิตดังกล่าวกลับมาใช้อีก

(2) แนวนโยบายเกี่ยวกับการใช้และยกเลิกโทษประหารชีวิตประเทศฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีประธานาธิบดีเป็นประมุขและหัวหน้าฝ่ายบริหารประธานาธิบดี ในสมัยนางกลอเรีย มาคาปากัล อาร์โรโย (Gloria Macapagal Arroyo) และได้แถลงนโยบายและผลงานประจำปีต่อรัฐสภา (State of the Nation Address) เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2547 สรุปลงว่า จะดำเนินตามนโยบาย 10 ประการที่ได้ประกาศไว้ในพิธีสาบานตนเข้ารับตำแหน่ง ได้แก่ การปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง การสร้างงาน การสร้างความยุติธรรมทางสังคมและความต้องการขั้นพื้นฐาน การปรับปรุงระบบการศึกษาให้ทันสมัย การพึ่งพาและการประหยัดพลังงานภายในประเทศ แก้ปัญหาการขาดดุลงบประมาณ การลดจำนวนหน่วยงานของรัฐบาล การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การเพิ่มปริมาณการลงทุน การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด ประธานาธิบดีอาร์โรโยมีแนวคิดจะแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อเปลี่ยนรูปแบบการปกครองเป็นแบบรัฐสภา และได้แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2548 อย่างไรก็ตาม การแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อปฏิรูปการปกครองยังไม่ได้ข้อยุติเนื่องจากหลายฝ่ายยังมีความเห็นที่แตกต่างกัน แต่รัฐบาลฟิลิปปินส์ยืนยันจะคงผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญต่อไปหลังจากการเลือกตั้งในเดือน พฤษภาคม 2550

ประเทศฟิลิปปินส์เริ่มมีการยกเลิกโทษประหารชีวิตอย่างมีเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ. 1987 โดยรัฐสภามีอำนาจที่จะพิจารณากำหนดโทษให้มีการใช้โทษประหารชีวิตได้เฉพาะกรณีที่เป็นกรกระทำผิดร้ายแรงเท่านั้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1993 ได้มีการรื้อฟื้นโทษประหารชีวิตขึ้นมาใหม่ โดยคะแนนเสียงส่วนใหญ่ 123 ต่อ 6 ในรัฐสภาและ 17 ต่อ 4 ในวุฒิสภา ในยุคประธานาธิบดี Gloria Macapagal Arroya และอีก 5 ปี ต่อมาในยุค Fidel Ramos ได้ตราเป็นกฎหมายให้มีโทษประหารชีวิตอีกครั้ง และฟิลิปปินส์ก็กลายเป็นประเทศที่มีนักโทษประหารชีวิตมากที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง ในปี ค.ศ. 1999 ถึงปี ค.ศ. 2000 ได้มีการประหารชีวิตนักโทษจริง ๆ ไป 7 ราย ด้วยวิธีการฉีดยาพิษแต่ใน Estrada ได้ประกาศที่จะพักการลงโทษประหารชีวิตออกไป เพื่อเฉลิมฉลองปี Christian Jubilee นับแต่ปี ค.ศ. 2000 จนกระทั่งปลายปีเดียวกัน ได้มีคำสั่งเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิตสำหรับนักโทษกว่า 1,000 คน ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดไปแล้ว จนกระทั่งปี ค.ศ. 2006 Arroyo ที่ได้กลับมาเป็นประธานาธิบดีได้ลงนามในการให้อภัยโทษลดโทษนักโทษจากโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต จำนวน 1,200 คน ซึ่งถือเป็นการลงโทษครั้งใหญ่ที่สุดและในปลายปีเดียวกันได้ลงนามในกฎหมายยกเลิกโทษประหารชีวิตอย่างสิ้นเชิง ด้วยคะแนนเสียง 120 ต่อ 20 ในรัฐสภา และ 16 ต่อ 0 ในวุฒิสภา สำหรับปัญหาสำคัญคือการยกเลิกโทษประหารชีวิตในครั้งที่สองของฟิลิปปินส์นั้น จะเป็นการยกเลิกถาวรหรือเป็นเพียงการเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เนื่องจากเมื่อพิจารณาถึงการนำโทษประหารชีวิตกลับมาใช้ใหม่ในปี ค.ศ. 1994 แล้ว จะพบว่ารัฐบาลต้องการที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการยับยั้งและข่มขู่มิให้สมาชิกในสังคมกระทำผิดในลักษณะเดียวกัน แต่ผลที่ได้กลับกลายเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นจริง ในทางปฏิบัติและความเป็นจริง ระบบการประหารชีวิตเป็นไปด้วยความยากลำบาก ระบบไม่สามารถดำเนินอย่างมีประสิทธิภาพ การแก้แค้นทดแทนให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษอย่างสาสมไม่เป็นจริง ไม่มีการประหารชีวิตจริง อีกทั้งระบบดังกล่าวยังถูกนำมาใช้อย่างมีอคติผิดพลาดและเป็นไปตามอำเภอใจ ซึ่งนำมาสู่ความผิดหวังของเจ้าหน้าที่และผู้สนับสนุนอย่างมาก ทำให้กลุ่มผู้สนับสนุนการใช้โทษประหารชีวิตหันกลับมาสนับสนุน

ให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตโดยสิ้นเชิง ซึ่งในช่วงยกเลิกโทษประหารชีวิตนั้นพบว่า มีข้อเท็จจริง ดังนี้ (Johnson and Zimring, 2009) 1) เป็นช่วงที่มีการยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ ในปี ค.ศ. 1987 2) ไม่มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนว่าเห็นด้วยหรือไม่ แต่นักวิชาการเชื่อว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยที่จะยกเลิกโทษประหารชีวิต 3) แนวคิดในการยกเลิกโทษประหารชีวิตมาจากความต้องการของผู้ว่า ไม่ใช่ความคิดเห็นของสาธารณะโดยในสมัยประธานาธิบดี Carazon Aquino ได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (constitutional Commission :CONCOM) ซึ่งมาจากการแต่งตั้งฝ่ายการเมือง โดยคัดเลือกนักวิชาการที่มีการศึกษาสูง ชั้นสูง และนักกฎหมายชั้นนำ จำนวน 48 คน ที่มีแนวคิดสอดคล้องกันในการยกเลิกโทษประหารชีวิต เพื่อเป็นสัญลักษณ์ในการผลักดันให้ประเทศมีความเป็นประชาธิปไตย อันเป็นการพลิกโฉมการปกครองเผด็จการของ Marcos ซึ่งมีประเด็นสำคัญ คือการยอมรับและเคารพต่อชีวิต (respect for life) และการนำแนวคิดเรื่องการปรับปรุงพฤติกรรม (Rehabilitation) มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นสำคัญ แต่ก็มีข้อโต้แย้งมากมาย โดยเห็นว่าการกระทำที่ชั่วร้ายสมควรถูกลงโทษ แม้การลงโทษดังกล่าวอาจจะไม่เป็นการยับยั้ง (deterrence) ต่อสังคมแต่ประการใดเลยก็ตาม 4) การยกเลิกโทษประหารชีวิตในฟิลิปปินส์ยังเชื่อมโยงกับสิทธิอื่น ๆ โดยรับรองไว้ใน Bill of Rights และรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญในหมวดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ในมาตรา 3 อนุ 19 วรรคหนึ่ง แห่งรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1987) การยกเลิกโทษประหารชีวิตในครั้งที่ 2 ของฟิลิปปินส์นั้น ผู้นำ ณ ขณะนั้นเกิดพลังศีลธรรมจากการสนับสนุนของฝ่ายศาสนา Catholic Church เข้ามามีบทบาทสำคัญ และรวมถึงการได้รับอิทธิพลแนวคิดในการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับชาติตะวันตกอื่น ๆ ด้วย คือ ฟิลิปปินส์เคยตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศสเปนมากกว่า 300 ปี ซึ่งประเทศดังกล่าวได้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตแล้ว จึงทำให้ผู้นำของประเทศฟิลิปปินส์ ยึดถือแนวคิดของยุโรปตะวันตกเป็นแหล่งอ้างอิงในการดำเนินแนวคิดทางการเมืองด้วย

สำหรับในส่วนกลุ่มประเทศภูมิภาคอาเซียนนั้น มีข้อมูลการบังคับใช้โทษประหารชีวิตสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

(1) ฟิลิปปินส์ ก็ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว นับแต่ปี ค.ศ. 1987 เป็นต้นมา และมีการนำโทษประหารชีวิตมาใช้อีกครั้งในปี ค.ศ. 1993 แต่ต่อมาเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ. 2006 ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตอีกครั้งตามกฎหมาย Republic Act หมายเลข 9346 โดยฟิลิปปินส์ได้ยกเลิกและนำโทษประหารชีวิตกลับมาใช้ใหม่ แต่ในทางปฏิบัติก็แทบจะไม่มีโทษประหารชีวิตจริงและยกเลิกโทษประหารชีวิตโดยสิ้นเชิงล่าสุดในปี ค.ศ. 2006

(2) กัมพูชา ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตในทางปฏิบัติ นับแต่ปี ค.ศ. 1989 เป็นต้นมา และยกเลิกอย่างชัดเจน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา ในปี ค.ศ. 1993

(3) เวียดนาม ยังคงมีการประหารชีวิตล่าสุดในปี ค.ศ. 2013 โดยการฆัตสารเคมี สำหรับความผิดที่มีโทษประหารชีวิต ได้แก่ การทรยศต่อชาติ การล้มล้างการปกครอง การโจรกรรมข้อมูล ขบถ การก่อการร้ายการโจรกรรมอากาศยาน การทำลายความมั่นคงของชาติ ความผิดในช่วงภาวะสงคราม การลักลอบซ่อนเร้นและจำหน่ายยาเสพติด การฆาตกรรม ข่มขืน ปล้นทรัพย์ ยักยอกและการฉ้อโกง เป็นต้น

(4) ลาว ยังคงมีโทษประหารชีวิต ในความผิดฐานฆาตกรรม การก่อการร้ายและการทรยศ ต่อประเทศ แต่ไม่มีการประหารชีวิตนับแต่ปี ค.ศ. 1989 เป็นต้นมา

(5) มาเลเซีย มีการประหารชีวิตล่าสุดในปี ค.ศ. 2011 โดยวิธีการแขวนคอ ซึ่งความผิดที่มีโทษประหารชีวิต นั้น ได้แก่ การลักลอบค้ายาเสพติดที่มีอันตรายร้ายแรง การใช้อาวุธปืนในการกระทำผิดร้ายแรง การสมคบเพื่อกระทำผิดดังกล่าว เป็นต้น

(6) เมียนมาร์ มีการประหารชีวิตล่าสุดในปี ค.ศ. 1993 ซึ่งความผิดที่มีโทษประหารชีวิตนั้น ได้แก่ ความผิดฐานฆาตกรรม การก่อการร้าย การกระทำผิดโครงการหรือทรยศประเทศชาติ

(7) สิงคโปร์ มีการลงโทษประหารชีวิตครั้งล่าสุดในปี ค.ศ. 2010 โดยการแขวนคอ สำหรับความผิดที่มีโทษประหารชีวิต ได้แก่ ฆาตกรรม การลักพาตัว การทรยศต่อชาติ การกระทำผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน การลักลอบค้ายาเสพติดประเภทเฮโรอีนและมอร์ฟีนที่มีน้ำหนักกว่า 15 กรัม หรือมีโคเคนเกิน 30 กรัม หรือเกินกว่า 500 กรัม สำหรับกัญชา

ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการพิจารณาโทษประหารชีวิต อาจจะมีหลายประเด็น เช่น ปัญหาทางศีลธรรมจรรยาหรือปัจจัยอื่น ๆ ดังจะได้กล่าวต่อไป

(1) ปัญหาเรื่องศีลธรรมจรรยา มีข้อถกเถียงว่า รัฐไม่มีสิทธิในการเช่นฆ่าผู้ใด แม้ว่าในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐไม่ว่าทหารหรือตำรวจ ก็อาจจะมีกรณีที่จะต้องใช้กำลังมีผลให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย อันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ก็ตาม แต่กรณีดังกล่าวก็ไม่ใช่วินิจฉัยที่รัฐจงใจฆ่าประชาชน แม้ว่าปัจจุบันประชาชนกว่าร้อยละ 65 หรือ 70 จะเห็นด้วยกับการประหารชีวิต แต่ก็มีประชาชนไม่น้อยที่เห็นว่าเป็นการกระทำผิดของรัฐในการเช่นฆ่าประชาชน

(2) ข้อถกเถียงเรื่องประสิทธิภาพของการลงโทษ การลงโทษประหารชีวิต เป็นการนำคนไม่ได้ออกจากสังคมและตัดความสามารถในการกระทำผิดลงอย่างสิ้นเชิง (Incapacitation of the criminal) เพราะผู้ถูกประหารชีวิตย่อมไม่อาจกระทำผิดได้อีก อย่างไรก็ตาม กระบวนการก่อนประหารชีวิตจริง อาจจะสิ้นเปลืองจากการต่อสู้คดีอย่างยืดเยื้อ ทำให้รัฐต้องลงทุนมหาศาลในคดีที่มีโทษประหารชีวิต ซึ่งโดยปกติจะใช้งบประมาณ 3-4 ล้านเหรียญต่อคดี ในขณะที่จำคุกตลอดชีวิตเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า โดยจากข้อมูลของรัฐ Colorado, Kansas, Maryland, Montana และ New Hampshire งบประมาณที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทำให้งบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารเลย ส่วนรัฐ California ใช้จ่ายกว่า 137 ล้านเหรียญ ในปี ค.ศ. 2009 สำหรับคดีที่มีโทษประหารชีวิต 700 คดีโทษประหารชีวิตเป็นการยับยั้งการกระทำผิดของคนในสังคมหรือไม่ จากข้อมูลพบว่า ไม่มีผล เช่นกรณีของรัฐเท็กซัส ที่มีโทษประหารชีวิตปรากฏว่ามีคดีฆาตกรรม 5.4 ต่อประชาชน 100,000 ราย แต่รัฐโอไอโอ ซึ่งไม่มีโทษประหารชีวิต มีคดีฆาตกรรมเพียง 1.1 ต่อประชาชน 100,000 รายเท่านั้น อย่างไรก็ตาม มีข้อโต้แย้งจากรายงานวิจัยเช่นกัน เช่น ในรัฐนิวยอร์ก ซึ่งใช้นโยบาย Three Strikes and Your Out ซึ่งบังคับใช้กฎหมายเด็ดขาดจะมีผลเป็นการลดอาชญากรรมจำนวนมาก หรืองานวิจัย ก็พบว่าการใช้โทษประหารชีวิตมีผลเป็นการยับยั้งการกระทำผิดเช่นกัน แต่ก็มีข้อสังเกตว่า แท้จริงแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของการลดอาชญากรรมมากกว่า

5. บทวิเคราะห์

5.1 บทสรุปเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต

โทษประหารชีวิต นับเป็นโทษที่มีการนำมาใช้ปฏิบัติในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ก่อนสมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน โดยกล่าวกันว่าเป็นการลงโทษที่มุ่งลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำไป อีกทั้งยังเป็นการลงโทษที่มุ่งสร้างความหวาดกลัวต่อผู้ที่คิดจะทำผิด เพื่อให้เกิดการยับยั้งอันจะนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยในสังคม รวมทั้งมีการประหารชีวิตในที่เกิดเหตุในทันทีที่มีการจับกุมผู้กระทำผิดได้ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดเปลี่ยนไป สังคมเริ่มมองถึงปัจจัยต่าง ๆ ในสังคมหล่อหลอมขัดเกลาผู้กระทำผิด ประกอบกับกระแสสิทธิมนุษยชนที่เป็นกระแสสากลและแรงผลักดันจากนานาชาติตลอดจนองค์กรสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ทำให้เกิดกระแสการผลักดันให้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิต แม้จะยังไม่ถือว่าเป็นเสียงข้างมากในสังคมไทยแต่ก็ได้รับการยอมรับเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในวงการวิชาการและผู้คนสาขาวิชาชีพต่าง ๆ แต่ในขณะเดียวกันก็มีกระแสคัดค้านจากภายในประเทศ โดยเฉพาะจากสาธารณชนที่ไม่เห็นด้วยกับการยกเลิกโทษประหารชีวิต ดังนั้น เรื่องการยกเลิกโทษประหารชีวิตจึงเริ่มเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงกันในสังคมไทยมากขึ้น

5.2 ควรยกเลิกโทษประหารชีวิตในสังคมไทยหรือไม่

แนวโน้มปัจจุบันมีประเทศในประชาคมอาเซียน ประเทศที่ยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดอาญาทุกประเภท ได้แก่ ประเทศกัมพูชา ฟิลิปปินส์ ประเทศที่ยกเลิกโทษประหารในทางปฏิบัติ ได้แก่ ประเทศบรูไน พม่า และลาว และประเทศที่ยังคงบทลงโทษประหาร ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม และไทย แต่สำหรับประเทศไทยอาจจำเป็นต้องมี “โทษประหารชีวิต” เพื่อเป็นเครื่องมือสุดท้ายของรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่สังคม ด้วยการตัดโอกาสมิให้อาชญากรกลับมาก่อกรรมซ้ำเป็นเยี่ยงอย่าง นอกจากนี้ ยังเป็นการป้องปรามมิให้บุคคลในสังคม มีพฤติกรรมเลียนแบบ เพราะปฏิเสธไม่ได้ว่าสถานการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบัน ยังมีผู้กระทำผิดที่เป็นอาชญากรโดยกมลสันดานที่จำเป็นต้องกันให้ออกไปจากสังคม เหตุผลที่ประเทศไทยอาจจำเป็นต้องมี “โทษประหารชีวิต” คือ เมื่อพิจารณารายละเอียดของกฎหมายและขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรม พบว่าประเทศไทยได้จำกัดกลุ่มบุคคลบางประเภทซึ่งไม่สมควรถูกลงโทษด้วยการประหารชีวิต ได้แก่

(1) คนวิกลจริตซึ่งในกฎหมายก็ได้ระบุให้บุคคลวิกลจริตให้รอการประหารชีวิตไว้ก่อนจนกว่าผู้นั้นจะหาย โดยในขณะรอการประหารชีวิตอยู่นั้น ถ้าผู้วิกลจริตหายภายหลังปีหนึ่งนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด ศาลมีอำนาจลดโทษประหารชีวิตลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต จึงเท่ากับว่าประเทศไทยไม่มีการประหารคนวิกลจริต

(2) เด็กมีกฎหมายระบุมิให้เด็กต้องรับโทษประหารชีวิต

(3) หญิงมีครรภ์จะถูกประหารชีวิต และกำหนดให้หญิงมีครรภ์ให้รอไว้จนพ้นกำหนดสามปีนับแต่คลอดบุตรแล้ว ให้ลดโทษประหารชีวิตลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต ประเทศไทยจึงไม่ประหารหญิงมีครรภ์

(4) ผู้สูงอายุยังคงไม่ได้รับการยกเว้นให้ต้องประหารชีวิต

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าแม้ประเทศไทยจะยังคงมีโทษประหารชีวิตอยู่ แต่ในทางปฏิบัติ นอกจากบุคคลบางประเภทจะถูกจำกัดไม่ให้ต้องโทษประหารชีวิตแล้ว ก็ยังมีหนทางให้ผู้ที่ต้องโทษประหารชีวิตมีหนทางขอพระราชทานอภัยโทษอีก ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตให้ทูลเกล้าขอพระราชทานอภัยโทษไว้จนกว่าจะทราบผลจากการขอพระราชทานอภัยโทษ”

5.3 ข้อเสนอแนะ

หากประเทศไทยจำเป็นต้องทบทวนเรื่องการยกเลิกโทษประหารชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนตามพันธกรณีระหว่างประเทศ อาจจะต้องศึกษารายละเอียดอื่น ๆ อย่างรอบด้าน โดยมีข้อเสนอแนะว่า

(1) การพิจารณาข้อคิดเห็นของฝ่ายที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยกับโทษประหารชีวิต โดยศึกษาบริบทของสังคม ตัวอย่างและประสบการณ์ของต่างประเทศ ตลอดจนการพิจารณาเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นภายหลังจากการยกเลิกโทษประหารชีวิต

(2) การพิจารณาเตรียมพร้อมในสังคม เช่น การเพิ่มงบประมาณพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพทั้งในด้านการป้องกัน การควบคุมปัญหาอาชญากรรม กระบวนการในการพิจารณาคดี โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นสังคมที่มีคุณภาพ จริยธรรม ซึ่งหากสามารถดำเนินการได้จริง ก็จะทำให้สังคมไทยกลับมาทบทวนเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตว่ามีความจำเป็นหรือสมควรบังคับใช้ในสังคมไทยต่อไปหรือไม่

บรรณานุกรม

บทความและเอกสาร

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และมหาวิทยาลัยมหิดล, (2556). บทวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ และเชื่อมโยงเพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557-2561)

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล โดยรองศาสตราจารย์ ดร. ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด และคณะ, (2557) เอกสารทางวิชาการประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ “โทษประหารชีวิตยังจำเป็นต่อสังคมไทยหรือไม่” บทสรุปทางวิชาการ “แนวทางความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงโทษประหารชีวิตในสังคมไทย ตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล”

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, (2555). รายงานสถานการณ์โทษประหารชีวิตและการประหารชีวิต Amnesty international และหลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศ ICCPR

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร, (2556). “แนวทางความเป็นไปได้ของการยกเลิกโทษประหารชีวิตในสังคมไทย ตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล”

วิฑิต มั่นตราภรณ์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2558) สรุปรายงานแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557-2561)

ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, น้ำแท้ มีบุญสร้าง และนิตยา สำเร็จผล, (2556). รายงานผลการศึกษาระยะเบื้องต้น โครงการ : ศึกษาความเป็นไปได้ของการยกเลิกโทษประหารชีวิตตามแผน ๗1 ฉบับที่ 2 โดยคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สรุปผลการประชุมทางวิชาการสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ International Human Rights Conference กลุ่มย่อยที่ 2 โทษประหารชีวิต : แนวโน้มนักกระแสวิพากษ์วิจารณ์ต่อการยุติโทษประหารชีวิต เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2556

เอกสารอื่น ๆ

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 30 เมษายน 2558 “อินโดฯ ประหารนักโทษกระทบบัสมันธออสซี่ - บราซิล”